

РЕЦЕНЗИЯ

За научно-изследователската и преподавателска дейност на доц. д-р Луливера Делчева Кръстева - Стоянова, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност **професор** по професионално направление *3.5.Обществени комуникации и информационни науки*, (Журналистика – Медии и социални конфликти), обявен в ДВ, бр. 65. от 16 август 2019 г.

Рецензията е написана на основание чл.4 и чл.29а от Закона за развитие на академичния състав в Република България, чл.60 и сл. от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, чл.118 ал(1) и (3) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ “Кл.Охридски“, на основание на решение на Научния съвет на ФЖМК, протокол № 01 от 03.10.2019 г. и на основание на заповед РД 38-601 от 11.10.2019 г. от Ректора на СУ за определянето ми за член на Научно жури и рецензент на

единствен кандидат за заемане на длъжността **професор** - доц. д-р Луливера Делчева Кръстева-Стойнова, покриваща минималните изисквани точки по отделните групи показатели за академичната длъжност **професор**.

рецензент:

проф. дн Добринка Станчева Пейчева,
Югозападен университет „Неофит Рилски“

НАУЧНО-БИОГРАФИЧНИ ДАННИ

Доц. д-р Луливера Кръстева е завършила магистърска степен по журналистика („Телевизионна журналистика “), Факултет по

журналистика и масова комуникация, Софийски университет „Св.Кл. Охридски“ през 1978 г.

Има над 40 години стаж в областта на медиите и комуникациите. Била е едновременно практикуващ журналист и преподавател.

От 1991 г. е хоноруван асистент във ФЖМК, а в българския централен печат е работила в няколко всекидневника и седмичника, както и в онлайн проекта за градски всекидневник на „Икономедия“ в продължение на пет години.

Доц. д-р **Луливера Кръстева** притежава удостоверение на ВАК № 19595 от 14.12.1989 г. за научна степен „кандидат на филологическите науки“ с дисертационен труд на тема: „Журналистика и национално самосъзнание“. След 2010 г., съобразно новото образователно и научно законодателство в България, тя е приравнена към образователната и научна степен *Доктор*. Научното звание *доцент* получава през 2000 г. - свидетелство № 20117 от 09.05. 2000 г.

От същата година е назначена на основен трудов договор като доцент по вътрешнополитическа журналистика и социални конфликти във ФЖМК, където работи и досега.

Луливера Кръстева има над 28 години научна и преподавателска биография във Факултета по журналистика и масова комуникация към Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Притежаването на докторска степен, назначаването ѝ на основен трудов договор на научната длъжност **доцент**, покриването и превишаването на минималните изисквани точки по отделните групи показатели за академичната длъжност професор, (притежава общо 990 точки) са законово основание за кандидатирането и за научната длъжност професор. В конкурса за професор, в който е единствен кандидат, участва с публикации, които не са представяни за присъждане на академичното

звание „доцент“ през 2000 г., както и за получаване на научната и образователна степен „кандидат на филологическите науки“ през 1989 г.

НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Доц. Луливера Кръстева има богата и разностранна научна дейност, която се разпростира както върху слабите места в журналистическото отразяване, така и в концептуализиране на различни аспекти от медийната теория. Тя е един от кандидатите за професор във ФЖМК, които са публикували 2 монографии (Журналистика и социални конфликти. Същност, генезис и динамика на проявление” и „Социални конфликти и медиен резонанс. Комуникационни проблеми на български медии (2007-2019)”) и десетки студии и статии, които обогатяват научните изследвания в областта на медиите и журналистиката, включително взаимовръзката медии –общество. Тя е и научен редактор и на две колективни монографии.

Теоретико-емричните ѝ изследвания са свързани с широк кръг от научни теми като се започне от ангажираността ѝ с медийната ценностна система като журналистическа ”снимка” на социалната действителност, респективно към наличието на дефицити в нея, предизвикани и от новата копипейст практика и се премине към темите за ограничената информираност при свръхинформация, за внушенията на социални страхове и др. Особено ярко е научното присъствие на доц. Луливера Кръстева с изследване на журналистическото отразяване на конфликтни процеси в българското общество в традиционната и онлайн преса, както и в информационните сайтове през последните десетилетия. В тази тематика доц. Луливера Кръстева е недостижима все още.

Приносите ѝ към теорията са свързани и с концептуализирането на медийната аксиология, която е почти неразработвана тема от други

български автори, с акцентите и върху новите журналистически модели; върху медийно конструиране на реалности, медийни стереотипи и пр.

Кандидатката за конкурсната длъжност **професор** има *иновативна нагласа*. Допринася за откриване и етиктиране на нови медийни екофеномени от рода на определението „медийна некомуникативност”, въвежда нови компетентности - конфликтологичната компетентност на журналистите, разкрива нови дисфункции на журналистическата дейност и пр.

Тринадесет е броят на статиите, които са публикувани от Луливера Кръстева в Европа и САЩ. Три от тях са индексирани в Scopus.

Кръстева декларира 30 участия с доклади в национални и международни форуми. С доклади по тематиката на конкурса се е представяла в Нидерландия, Хърватия, Полша, Латвия, Естония и др.

Доц.д-р Луливера Кръстева има богато участие и в научно-изследователски проекти . 14 е броят на научно-изследователски и образователни проекти, в които тя е била ръководител или участник, като 7 от тях според справката ѝ, са по европейски или други чуждестранни научни фондове.

Била е участник в международен проект на тема: „Mapping Foreign Correspondence in Europe” през 2011-2014 г. Участието ѝ е наред с 51 учени от 27 държави. Участвала е през 2007 г. и в международния проект „Медийно образование за европейско гражданство” - ЕМЕСЕ Коменски 2.1 към 2 Европейската комисия (ЕМЕСЕ Comenius 2.1), резултати от които бяха представени от мен през 2012 г. в Сорбоната, във връзка с един друг международен проект по линия на Френския научно-изследователски фонд.

Доц. д-р Луливера Кръстева извършва и рецензентска дейност върху научни публикации на други колеги. Била е научен рецензент на 4

монографии и на три сборника от международни научни конференции, един от които на английски език.

Рецензирала е и седем научни статии в реферирани издания, две от които за научни издания в Англия. Давала е препоръки на 8 студенти и докторанти от ФЖМК за специализации в европейски, японски и американски университети.

Доц. д-р Луливера Кръстева е член на международния комитет - редколегия на Journal of Comparative Studies. №4 (33) Human in Language: Ethnolinguistics, Linguistic view of World, (Альманах компаративистики №4 (33), 2014.

Член е на Съюза на учените в България, на Съюза на Българските журналисти и на Международната федерация на журналистите.

Доц. Кръстева има редица награди за журналистическата си дейност и награди за участия в международни научни конференции.

ПРЕПОДАВАТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

Доц. Д-р Луливера Кръстева има наднормативна учебна натовареност. За учебната 2019 - 2020 общата ѝ учебна натовареност с бакалаври и магистри е 432 ч. лекции и 27 часа упражнения. Има лекционен курс със студенти и по програма Еразъм на английски език Social Conflicts с хорариум 45 ч. лекции и 15 упражнения

Освен лекциите, които води във ФЖМК, тя е чела лекции в 4 чуждестранни университета: в Полша (Вроцлав), Естония (Талин), Латвия (Елгава) и Нидерландия (Леуварден).

Доц. Луливера Кръстева има завидно количество разработени лекционни курсове както в бакалавърски и магистърски програми на ФЖМК така и към Факултета за начална и предучилищна педагогика към СУ, преименован от 2019 г. във Факултет по науки за образованието и изкуствата. Общият им брой е 12.

Автор е на три учебни програми по европейската програма ЕРАЗЪМ+ Доц Кръстева има създадени и четири докторантски програми в рамките на СУ.

Тя е с голям актив и относно ръководство на дипломни работи . Тя е ръководител на 109 успешно защитили бакалаври и магистри във ФЖМК. Научен ръководител е на 1 успешно защитил докторант и на още 5, на трима от които предстои вътрешна защита. Петият е в процес на обучение.

Под нейно научно ръководство 10 студенти- бакалаври и докторанти са осъществили презентации за Международната научна конференция: International Scientific Conference „Students their Way to Science” (5 th, 6 th и 7th May 2010 , 2011, 2012) в Латвия. Една от докторантите ѝ е включена с доклад в VI Европейска конференция по комуникация (6th European Communication Conference (ECC) в Прага (9-12 ноември 2016) . Трима от докторантите ѝ са участвали в 12 th Central and Eastern European Communication and Media Conference (2019), други двама - в научни прояви в Германия и в АУ в Благоевград, както и в XI научна школа за докторанти и млади изследователи на Института за изследване на населението и човека към Българската академия на науките (октомври 2019, София).

Доц. Луливера Кръстева е била и академичен наставник на 18 бакалаври и магистри в двете фази на Европейската програма „Студентски практики – фаза 1. Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж” , приоритетна ос „Образование и учене през целия живот”, финансирана от Европейския социален фонд, 2016 и Студентски практики, ОП „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд, 2013.

Приносни моменти в публикациите, представени в конкурса

Основните приноси на доц. Кръстева обединявам в 2 ракурса – теоретичен план и теоретико – приложен.

Представената за конкурса монография на доц. Кръстева „Социални конфликти и медиен резонанс. Комуникационни проблеми в български медии (2007-2019)“, издателство на СУ „Св.Кл. Охридски“(ISBN 978-954-07-4707-2) е с внушителен обем от 432 страници. Основана е на внушително 12 годишно контент-аналитично проучване на 37 133 публикации в 22 печатни и онлайн български медии. Изследването е направено на базата на създаден от авторката кодбук (регистрационна карта) с релевантно включени категории и категориални признаци.

Вярна на иновативния си дух, авторката въвежда и верифицира няколко специализирани категории и техните признаци – медийна конфликтологична компетентност, медийна аксиологичност, медийни дефицити и пр.

В монографията са представени и анализирани основните екокомуникационни проблеми и „подмени“ в журналистическата дейност и известни дисфункционалности в създаването на медийния дневен ред през периода 2007-2019. Систематизирани са проявите на най-силно изразените в българското общество, според авторката, „ четири социални конфликти и медийните им отражения „в образованието, демографския срив (проблеми на здравеопазването и обезлюдяването), кризата на идентичността, институционалната пасивност по отношение на културното наследство и памет, промени в ценностите“. Използвани са интердисциплинарните подходи – социологичен, социално-психологичен, историчен.

Безспорен е приносът на авторката за първенството и в проследяване на взаимовръзката между социалните конфликти в периода на фундаментални промени и тяхното присъствие в публичния дневен ред на медиите.

Основана на този принос е и експликацията на откритието и за наличие на ”медийни дефицити“ като прояви на нови тенденции в медийните реалии. Изведени са конкретни социални конфликти от времето на прехода, както и променените журналистически ценности, свързани както със смяната на поколенията, и упражняването на професията, така и с някои журналистически компетентности.

Монографията на Луливера Кръстева е едно компетентно изследвано и компетентно написано иновативно произведение за социалните конфликти, за тяхното управленско позициониране и медийно отразяване, съчетаващо позитивите на социологическия, социално-психологическия и конфликтологичен подход.

С приносно значение са въведените няколко понятия, верифицирани чрез контент-аналитичното изследване от авторката, на базата на създадения от нея изследователски кодбук, а именно: медийна конфликтологична компетентност, медийна аксиологичност, социална журналистическа акомодация и др.

Систематизирането на медийните дефицити при отразяване на най-значимите за обществото социални конфликти има самостоятелна научна стойност.

Представените за конкурса статии, Луливера Кръстева обобщавам в няколко тематични групи:

В първата група поставям статиите, свързани с конструирането на нови комуникационни модели. В тях се съдържат темите за появата и позиционирането на нови медийни моделни практики, за трансформациите в ценностите и тяхната йерархия.

Във втората група поставям публикации, посветени на проблеми на журналистическото представяне в медиите: преобладаващия негативизъм в българските медии, размиване на границите между ПР и журналистическа дейност, журналистическата ”конфекция”, табута за

журналистическата етика и професионализъм, присъствието на пошлости и нецензурна реч, дефицитите при разследващата журналистика, навлизането на практиката копипейст и нейните последици и пр.

Към третата група причислявам публикациите, конкретизиращи конфликти - корупционни практики, социални напрежения, българизиране на еврофинасирането, посегателствата върху културното наследство, институционални реакции и медийното им пресъздаване, противоречията в социалната промяна, и пр.

В четвърта група са публикациите отразяващи приносите на авторката в международен план, свързани с проектни начинания и резултати, а именно: “картографирането” на кореспондентските бюра на световни медии в Европа, на медийното образование за европейско гражданство, на културната идентичност и медийното ѝ отразяване, на проблемите на образованието в глобализиращия се свят и др.

Във включените статии с приносен характер са отново няколко нови категориални съчетания: социална акомодация; синдроми на негативизъм, медийна некомуникативност във време на свръхинформация, недостиг на социални новини и проблеми, фаворизирането на негативната новина, формирането на журналистически модел на обреченост и пр.

За първи път са изследвани няколко специфични български медийни феномена - на обругаване, nihilизъм, отрицание. Изведени са и позитивни и негативни професионални тенденции при конструиране на медийна публичност. Предлагат се възможности за възвръщане на доверие в медиите чрез конструктивистки модели за формиране на конфликтологична и социална компетентност на журналистите.

Научно-приложен приносен момент е откритието на неизвестни данни, свързани с кореспондентски бюра у нас, които, според авторката, липсват дори в архива на БТА, както и любопитни демографски и професионални факти за работата на чуждестранните кореспонденти у нас.

Творбите на доц. Луливера Кръстева са написани на академичен език с умело съчетаване на теорията и емпирията и с проява на висока степен на аналитични умения.

Признавам повечето посочени от кандидатката приноси в рецензираните и от мен трудове, поставяйки акцент върху няколко от тях - медийната аксеологичност, медийна некомуникативност, журналистическите дисфункционалности и др.

Приносителите към теорията са свързани с опитите ѝ за моделирането на медиите и комуникациите и акцентите и върху новите журналистически модели; върху медийно конструиране на реалности, медийни стереотипи.

Въпросът, който бих могла да задам на доц. Луливера Кръстева е свързан с взаимовръзката между социалния и медийния преходи и по-специално - как вижда тенденциите на тази взаимовръзка?.

Луливера Кръстева е със запазено основно място на значим изследовател на журналистическото отразяване на конфликтни процеси в българското общество.

Запазва своето основно място и в концептуализирането на медийната аксиология като все още неизследвано достатъчно научно поле в България.

Обстоятелството, че Луливера Кръстева има над 50, известни на нея цитирания в български научни и чуждестранни издания, говори, че тя е високо разпознаваем автор в страната и чужбина.

Иновативният дух на доц. Луливера Кръстева, запазеното ѝ място в няколко теоретични полета, приносителите ѝ, нейната международна разпознаваемост и стремеж да съчетава теорията с емпирията, високият академичен стил на нейните публикации и нейната успешна преподавателска и менторска дейност, ми дават пълно основание да дам висока оценка на нейната научна и преподавателска дейност и да подкрепя кандидатурата ѝ за заемане на академичната длъжност **професор**

по професионално направление 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки* (Журналистика – медии и социални конфликти) към Факултета по журналистика и масова комуникация на Софийски университет „Климент Охридски“.

Рецензент: проф. Добринка Пейчева

05.01.2020

София